

Aspecte ale problematicii abandonului și a copilului instituționalizat în județul Covasna

"Orice copil în pericol este un copil care nu poate aștepta", Kofi Annan, secretarul general al ONU, laureatul premiului Nobel pentru pace pe anul 2001

1. Introducere

Abandonul, o problemă care la nivel mondial a cunoscut o explozie fără precedent în special în țările sărace și cu situații politice neclare, este și una din problemele României contemporane, amplificată după căderea regimului comunist din Europa de Est. Paradoxal, liberalizarea avorturilor și planificării familiale nu a fost urmată de scăderea numărului de copii abandonați, ci de creșterea acestuia. Indiferent care ar fi motivele ce despart o mamă de copilul său, abandonul reprezintă o urgență, deoarece în prima perioadă mama poate fi reîntoarsă la copilul ei, fiind cunoscut faptul că starea psihoafectivă a acestuia poate cunoaște cu trecerea timpului tulburări ireversibile.

Abandonul copilului a fost o practică dintotdeauna a omenirii. Anumite societăți, din anumite motive, adeseori generate de caracteristicile momentului istoric, procedau în măsură mai mare la a-și abandona copiii.

România, ca toate celelalte țări, a cunoscut din plin fenomenul abandonului, încercându-se, de asemenea, rezolvarea lui prin mijloacele obișnuite ale filantropiei ori ale administrației de stat. Preocupări privind cauzele reale ale existenței copiilor lipsiți de familie au existat, dar nu foarte intense și nici coordonate. Este adevărat însă că, în anii 1950, atunci când într-o parte a lumii irumpea cartea lui J. Bowlby, în cealaltă parte, în care se găsea și România, existența umană era forțată să ia un cu totul alt curs. Pe de altă parte, însă, dacă în Rusia a existat un Makarenko, ce și-a asumat riscul educării orfanilor de război ajunși vagabonzi și delicvenți, dacă în Anglia, Anna Freud și Dorothy Burlingham se ocupau, de asemenea, de orfanii de război, iar în Austria, Hermann Gmeiner înființa primul sat de copii S.O.S., România a fost privată de asemenea personalități. Abia la sfârșitul anilor 1980 se face remarcată o lucrare cuprinzătoare care abor-

dează și tema provenienței copiilor aflați în leagăne și case de copii (Dumitrana, M., 1998).

Cercetările în domeniu arată faptul că abandonul reprezintă un fenomen de o mare complexitate, aproape imposibil de clarificat în toate cauzele și consecințele sale. Interesul stârnit de acest subiect este demonstrat de numărul mare de manifestări științifice multidisciplinare, de lucrări și publicații care abordează acest fenomen. În România problematica copiilor abandonați este prezentă în dezbaterile parlamentare, preocupările guvernamentale și ale multor O.N.G.-uri, în mass-media centrală și locală. Cu toate că dinamica abandonului este diferită în funcție de perioada studiată și de teritoriul de referință, cauzele și consecințele abandonului sunt, în linii mari asemănătoare. Din lucrările de specialitate rezultă faptul că o consecință imediată a actului de abandonare este, pentru cei mai mulți dintre copii, intrarea într-o instituție de protecție a copilului. Mult timp aceasta a fost considerată soluția cea mai convenabilă, atât pentru copil, cât și pentru comunitate, chiar dacă evidențele o infirmă. Numai în momentul când rezultatul nesatisfăcător al acestor instituții a fost adus în atenția conștiinței publice de personalități recunoscute ale psihologiei și psihiatriei, dar mai ales de către psihanalisti, abia atunci s-a înregistrat o creștere a interesului pentru găsirea unor soluții alternative.

În Planul global de prevenire/absorbție a sărăciei și promovare a incluziunii sociale, aprobat prin HG, nr. 829/2002, în capitolul referitor la copii este menționat faptul că în România, copiii abandonați reprezintă aproape 1,3% din totalul copiilor sub 18 ani. Pe lângă cei abandonați la naștere, sunt mulți copii plasați în instituții rezidențiale de către familiile lor, incapabile a le asigura un minimum de condiții de viață. Ultimele date furnizate de Ministerul Sănătății și Familiei indică o situație alarmantă în ceea ce privește abandonul. Departe de a fi fost stopat, numărul

de copii abandonati la naștere pare în acest an a fi în creștere, putând atinge nivelul de 2,5% din totalul nașterilor (Planul global de prevenire / absorbție a sărăciei și promovare a incluziunii sociale, 2002).

Deși această situație, a copiilor de care părinții lor nu au nevoie, are tragismul său, deși ea a suscitât, dacă nu compasiune și ajutor, cel puțin o mișcare administrativă a serviciilor sociale, ea ar fi fost, ca și alte evenimente ale existenței, trecută în rândul faptelor "normale" de viață, dacă efecte cu puternic impact social nu ar fi determinat o recenterare a atenției asupra instituționalizării. Aceste efecte sunt reprezentate de masivele distorsiuni în sfera creșterii fizice dar și a diferitelor procese psihice, precum și de tulburări generale de personalitate. Mai mult, după opinia lui R.Spitz, "*copiii instituționalizați, aproape fără excepție, manifestă probleme de ordin psihiatric, devin asociale, delicvenți, deficienți mintal, psihotici ori copii problemă*" (Dumitrana, M., 1998).

O altă concluzie a specialiștilor în asistența socială este aceea că abandonul copilului este o problemă care nu se poate interpreta numai din perspectiva învinovățirii mamelor sau a părinților, ci trebuie analizată în funcție de situația în care se găsesc aceștia, de experiența lor de viață... Soluția este ajutorarea mamelor cu copii, asigurarea unor venituri, condiții de locuit, de îngrijire a sănătății, de igienă și medicație, medierea pentru integrarea familială și comunitară fiind și ea indispensabilă (Roth, M., 2002).

Având în vedere conștientizarea tuturor acestor probleme, ne dăm seama de nevoia sporită de intervenție asupra copiilor și părinților, adaptate la particularitățile și specificul fiecărei zone. Schimbările necesare în această societate vizează o mai mare profesionalizare a serviciilor sociale, o mai susținută implicare a comunităților locale și o strategie guvernamentală mai unitară în favoarea copiilor și a familiei.

În alegerea temei referitoare la instituționalizarea copiilor abandonati, cu surprinderea unor aspecte concrete din Centrul de Plasament în Regim de Urgență Maternal din Sfântu Gheorghe, am avut în vedere posibilitatea oferită de cunoașterea îndeaproape a problematicei menționate pe perioada angajării la instituția amintită în calitate de asistent social. Contactul zilnic, nemijlocit, cu acești copii, cu personalul centrului și cu instituțiile partenere, au constituit baza de la care am plecat în cercetare. Mi-am propus ca prin

instrumentele și metodele de cercetare utilizate să pot surprinde cauzele care au condus la instituționalizarea acestor copii, aspecte ale vieții cotidiene în instituție, precum și efectele instituționalizării asupra formării, educării și viitoarea lor integrare în societate. Am urmărit să comparăm rezultatele obținute din cercetare cu cele ale unor cercetări pe aceeași temă efectuate în alte zone, evidențiind elementele comune cât și pe cele specifice centrului investigat.

2. Abandonul. Evoluție în timp

Unul dintre cuvintele cu cea mai întunecată rezonanță, indiferent de limba în care este exprimat, este cel care definește abandonul. Semantic, cuvântul "*abandon*" înseamnă "*renunțare*". A abandona ceva sau pe cineva înseamnă a renunța la un bun sau la un drept; și, de asemenea, într-un sens corelat, dar independent, are înțelesul de părăsire a familiei sau copiilor. (Dicționarul limbii române moderne, 1995, Apud, Dumitrana, M., 1998) Legat de acest din urmă sens, cuvântul "*abandonat*" apare înconjurat de o și mai sumbră aură, delimitând una dintre cele mai concret dureroase experiențe umane.

Fiind un cuvânt de origine franceză, sensul termenului se impune a fi clarificat după dicționarele franceze. Astfel, conform dicționarului Robert Etymologique, "*abandon*" este un substantiv masculin care provine din termenul franc "*ban*" de origine gotică. "*Ban*" s-a transformat apoi în vechea franceză în "*Abandon*" semnificând "*la discreția cuiva*", "*la bunul plac al unei persoane*". Prefixul "*a*" este privativ și, în acest sens o femeie care își abandonează copilul pierde orice drept asupra acestuia. Le petit Robert arată că "*abandonul*" este acțiunea de a renunța, de a părăsi, de a nu se mai ocupa de, de a lăsa ceva sau pe cineva la discreția unei/unor persoane. Dicționarul Quillet Flammarion afirmă că "*abandon*" semnifică a încredința, a oferi ceva sau pe cineva altuia. Se poate observa că explicațiile sunt contradictorii mergând în două direcții diferite: un sens este cel de a încredința, a da, a oferi și un altul cu conotații mult mai negative este de a părăsi, a neglija, a arunca, a renunța (Alexiu, T.M., 1999).

Definiția abandonului poate fi abordată din diferite puncte de vedere.

În România, din punct de vedere juridic, abandonul este definit de legea numărul

47/1993. Articolul 1 precizează: *“Copilul aflat în îngrijirea unei instituții de ocrotire socială sau medicală de stat, a unei instituții de ocrotire private, legal constituite sau încredințat, în condițiile legii, unei persoane juridice, poate fi declarat prin hotărâre judecătorească abandonat, ca urmare a faptului că părinții s-au dezinteresat de el în mod vădit o perioadă mai mare de șase luni”* (Ionescu, S., 2001).

În cuprinsul aceleiași legi, dezinteresul este definit ca *“încetarea imputabilă a oricăror legături dintre părinți și copil, legături care să dovedească existența unor raporturi părintești normale”*. În articolul 4 al aceleiași legi, se precizează că instanța va delega în această situație exercițiul drepturilor părintești instituției de ocrotire socială sau medicală sau instituției private legal constituite sau, după caz, altei persoane, în condițiile legii (Ionescu, S., 2001).

Din aceeași perspectivă, abandonul de familie este definit ca o infracțiune care constă în săvârșirea de către persoană, care are obligația legală de întreținere față de cei îndreptățiți la aceasta, a uneia din următoarele fapte: părăsirea, alungarea sau lăsarea fără ajutor, expunându-i la suferințe fizice și morale; neîndeplinirea cu rea-credință a obligației de întreținere prevăzută de lege (Ilie, C., 2002).

Din punct de vedere medical, copilul internat fără mamă sau alt însoțitor este considerat abandonat dacă rămâne într-o unitate medicală mai mult de două săptămâni peste timpul necesar acordării îngrijirilor specifice stării patologice care a determinat internarea. Abandonul în unitățile medicale reprezintă o problemă deosebită, deoarece în producerea sa este implicat un lanț de factori sociali, din care este suficient să lipsească o singură verigă, pentru ca fenomenul să se declanșeze în cascadă, imposibil de stopat (www.vmr.ro).

Abandonul este perceput de copil încă din primele zile de viață. După lunile de apropiere absolută cu mama, în care inima și vocea acesteia sunt auzite continuu de făt, urmează nașterea, o traumă la fel de greu de suportat atât pentru copil cât și pentru mamă. Ajuns într-un mediu nou și rece, inițial ostil, nou-născutul așteaptă cu disperare singurele repere care l-ar readuce la amintirea confortului intrauterin, acestea fiind cele legate de apropierea de mamă. Ajuns la pieptul mamei, simțindu-i vocea, inima, căldura și dragostea, nou-născutul se liniștește și acceptă schimbarea mediului, având toată atenția concentrată asupra acestor repere. Despărțirea de mamă îi

produce prima disperare, manifestată inițial prin *“reacția de agitație a puiului alunecat din cuib”* (nu aude vocea mamei, nu percepe gustul laptelui, atingerea brațelor și a sânelui) și, ulterior - când prin toate simțurile înțelege că mama nu mai există pentru el - alunecă într-o resemnare pasivă, manifestată prin distrofie și prăbușire imunitară, întreținută de carențele alimentare, într-un cuvânt, se declanșează hospitalismul (www.vmr.ro).

Precum se observă, definiția abandonului se situează într-un dublu registru - cel al psihologiei și cel al socialului; adesea însă, se manifestă o a treia implicare, aceea a psihiatriei. Din perspectiva acestei științe, A. Porot descrie abandonul ca fiind *“absența, slăbirea sau rupura unei legături afective de susținere, antrenând cel mai adesea falimentul obligațiilor morale sau naturale care sunt legate de aceasta... Confuzia morală, daunele sociale cauzate adesea victimei, sunt condiții favorabile apariției la aceasta a unor tulburări nevrotice sau psihotice reactive...”* (Porot, A., 1975, Apud, Dumitrana, M., 1998).

Din punct de vedere psihologic, abandonul este definit ca o acțiune de părăsire a unei ființe, de lipsa de preocupare pentru soarta acesteia. Orice situație care duce la slăbirea sau ruperea legăturilor afective poate fi trăită ca abandon. La adult, de asemenea, dezaprobarea de către o persoană iubită, despărțirea sau retragerea sentimentului de dragoste, absența sau decesul unei rude apropiate, pot fi trăite ca tot atâtea abandonuri. Subiectul poate reacționa printr-o tristețe copleșitoare sau agresivitate (Ionescu, S., 2001).

În cadrul de referință al psihopedagogiei, abandonarea îmbracă aspecte diferite: situația de abandon ca stare de fapt - copilul este realmente părăsit, părinții săi naturali, ori cei în grija cărora se află, nu vor sau nu pot să se ocupe de el; starea de semi-abandon, când copilul trăiește cu părinții, dar în fapt este neglijat sau chiar respins de aceștia; sentimentul de abandon, ce poate apărea la copil, cu sau fără legătură cu realitatea; uneori acest sentiment este trăit în legătură cu situația de abandon ori semi-abandon, alteori însă, frica operează în plan pur imaginativ; angoasa primară de abandon este o altă formă a trăirii părăsirii; ea este normală la copilul mic, care o manifestă ori de câte ori una din nevoile sale imediate nu este satisfăcută (Dumitrana, M., 1998).

În fiecare etapă istorică societatea a fost preocupată de găsirea celor mai bune soluții

pentru rezolvarea problemelor copiilor abandonati. Societatea românească contemporană, prin instituțiile abilitate, percepe și suportă marele cost social al abandonului; ea trebuie să decidă dacă suportă în continuare acest cost sau stimulează pârghiile educaționale și legislative capabile să reducă semnificativ acest fenomen. Fără o modificare legislativă care trebuie să stipuleze clar drepturile și responsabilitățile unui cuplu parental în raport cu copilul, programul educațional rămâne ineficient (Ilie, C., 2002).

În același timp, trebuie avut în vedere că viitoarele modificări legislative românești vor fi aliniate la normele europene care reglementează instituția abandonului în Uniunea Europeană.

Abandonul copilului a fost o practică dintotdeauna a omenirii. Anumite societăți, din anumite motive, adeseori generate de caracteristicile momentului istoric, procedau în măsură mai mare la a-și abandona copiii. Important era însă ce se întâmpla după abandon: întotdeauna au existat practici comune și, mai târziu, legi și servicii prin care se căutau soluții pentru copilul abandonat (Munteanu, A., 2002).

Numărul copiilor abandonati diferă de la țară la țară. Fenomenul este întâlnit în multe din fostele țări comuniste din Europa de Est, după cum se poate vedea în tabelul nr.1.

Cauzele creșterii numărului de copii abandonati sunt de ordin economico-social și educațional. Din punct de vedere economic, factorul principal este reprezentat de perpetuarea și chiar accentuarea fenomenului de sărăcire a populației. De asemenea, din punct de vedere social, se constată un proces de dezagregare a familiei sub acțiunea unor factori economici. Rolul acestor factori este subliniat de un studiu efectuat de Ministerul Sănătății, IOMC și UNICEF în leagăne și secții de distrofici, care a arătat ca 74% din părinții care au abandonat copiii erau șomeri, 62% aveau venituri insuficiente, 58% aveau condiții improprii de locuit și în 40% din cazuri era vorba de mame necăsătorite (Ionescu, S., 2001).

Se constată de asemenea tendința ca nu numai mamele foarte tinere sau de etnie rromă să-și abandoneze copiii, ci și mamele mai în vârstă, la al doilea sau al treilea copil. Explicația ar putea fi, și în acest caz, fenomenul de sărăcire a populației.

În ciuda tuturor inițiativelor instituțiilor guvernamentale și nonguvernamentale, pre-

siunea internărilor în leagăne și case de copii își reia cadența începând cu anul 1993, atingând chiar cote superioare anului 1989 (tabel 02).

Explicația poate fi atribuită și de această dată unui complex de factori, printre care: liberalizarea relațiilor dintre sexe, sporirea ratei divorțurilor și a familiilor monoparentale, condițiile economice precare în care își desfășoară existența majoritatea familiilor românești în această perioadă de tranziție s.a.

Problema abandonului copiilor în România a constituit din 1989 încoace un punct de mare interes pe plan național și internațional. Mai mulți factori de decizie au fost implicați în prevenirea fenomenului de abandon, încercând să influențeze dinamica acestuia. Abandonul a devenit, în România, o problemă politică: o presantă problemă a politicii de restructurare internă și una, mult mai complicată, cu jocuri fâțișe și de culise, a politicii internaționale a României. Acest lucru este evident pentru toți cei care monitorizează prezența acestei teme în presa internațională (Munteanu, A., 2002).

3. Aspecte specifice ale abandonului în județul Covasna

3.1 .Câțiva indicatori demografici

La recensământul din 1992, populația județului Covasna a fost de 233.256 persoane ceea ce îl desemnează ca cel mai mic județ al țării. Populația sa reprezintă mai puțin de o jumătate din dimensiunea medie a unui județ din România, care este de 511.000 locuitori.

Județul Covasna se caracterizează, în general, prin fenomene demografice de intensitate medie, dar cu valențe pozitive; rata natalității a fost până în 1992 superioară mediei pe țară, iar rata mortalității a continuat să fie mai scăzută decât la nivel național. Natalitatea are valori apropiate, atât în urban, cât și în rural, pe când mortalitatea este deosebit de scăzută în urban (78%), dar de două ori mai intensă în rural (tabel 03).

Din datele mișcării naturale a populației din perioada 1966-1985 se observă că valorile creșterii demografice naturale, în județ, sunt superioare mediei pe țară, iar rata mortalității este apropiată mediei pe Transilvania și a celei pe țară.

Dacă la natalitate și mortalitate nu se înregistrează diferențe notabile, în schimb, la indicii calitativi, atât de importanți cum sunt mortalitatea infantilă și durata medie de viață

(*"speranța de viață la naștere"*), diferențele sunt sensibile.

La mortalitatea infantilă, dacă ne rezumăm la perioada 1981-1991, constatăm că acest indice, în județul Covasna, este cu 8% mai mic decât la nivelul țării. În general, alura curbelor natalității și mortalității în perioada 1966 - 1994 este aproximativ aceeași cu cea a populației totale.

Tendința de după 1989 a fenomenelor demografice s-a înscris în tendința generală a țării: reducerea cu peste o treime a numărului de nașteri (de la 17,8‰ la 11,2‰) și creșterea cu 18% a numărului de decese (de la 10,4‰ la 11,5‰). S-a redus mai accentuat natalitatea în urban și mai puțin intens în rural, astfel că ruralul are în continuare o fertilitate mai ridicată (Racolța, E., 1998).

După 1999, sporul natural al populației județului devine din nou pozitiv (tabel 04).

În perioada 1990-1998 evoluția structurii demografice a populației județului Covasna pe sexe și vârste prezintă tendințe diferite de creștere, datorită în primul rând schimbării comportamentului demografic al cuplurilor, față de propria reproducere, creșterea mortalității, precum și a migrației externe.

Începând din anul 1990, populația județului scade an de an, într-un ritm mediu anual negativ de 0,34% față de populația țării, care scade într-un ritm mediu anual negativ de doar 0,15%.

Specialiștii au observat faptul că în intervalul 1966-2001, în județul Covasna nu s-au înregistrat dezechilibre majore între cele două sexe. Scăderea naturală a populației în perioada 1990-2001, a evoluat diferit pe cele două sexe: populația feminină a crescut de la 50,3% la 50,8%, iar cea masculină a scăzut de la 49,7% la 49,2%.

Structura pe grupe mari de vârstă a populației județului Covasna reflectă un proces de îmbătrânire demografică, determinată în principal de scăderea natalității, care a antrenat, la rândul ei, reducerea absolută și relativă a populației tinere, între 0 - 14 ani (de la 24,3% în 1992 la 18,8% în 2001) și creșterea populației vârstnice de 60 de ani și peste (de la 15,3% în 1992 la 16,7% în 2001) (tabel 05).

Pentru evoluția viitoare a principalilor indicatori demografici ai județului Covasna, deosebit de importante sunt rata brută de nupțialitate, raportul dintre sexe (numărul de femei la 100 de bărbați) și fertilitatea feminină (tabel 06).

Se observă că nivelul nupțialității a fost și este totuși ridicat, rata nupțialității oscilând între 7-9 căsătorii la 1000 de locuitori, cu excepția anilor de vârf 1978 cu 11,6 ‰ și 1979 cu 9‰, precum și scăderea bruscă a numărului căsătoriilor la 5,5‰ în 1993 (tabel 07).

Pentru grupele de populație de până la 44 de ani, în cei 11 ani analizați valorile nu cunosc fluctuații foarte mari. În schimb, pentru grupele de vârstă de peste 70 de ani, este o mare disproporție între sexe. Deși în 1996, la naștere, la 100 de băieți s-au născut numai 96 fete, datorită *"supramortalității"* masculine la vârste adulte, după 59 de ani, populația feminină o depășește numeric pe cea masculină.

În comparație cu valorile înregistrate la nivelul României, se observă că la grupa de vârstă 0-14 ani, în județul Covasna, procentul populației este peste media națională, la grupa de vârstă 15-19 ani, are valori sensibil egale, iar la 60 de ani și peste, ponderea în Județul Covasna este sub media pe țară (tabel 08).

Scăderea numărului populației județului se datorează în mare parte și diminuării numărului de născuți vii. Limitarea numărului de copii, în principal prin folosirea avortului a făcut ca fertilitatea să se reducă sub nivelul de înlocuire a generațiilor (tabel 09).

În anul 2001 s-au născut 2.557 copii, în scădere cu 888 (26%) față de anul 1990. Numărul născuților vii s-a diminuat vizibil în primii ani după revoluție, la această scădere contribuind numărul mare al întreruperilor de sarcină.

În ceea ce privește mortalitatea infantilă, județul Covasna se situează printre județele țării cu cea mai mică rată.

La data de 1 iulie 2000, populația județului Covasna era de 230.537 locuitori, ceea ce reprezintă 1% din populația țării. Distribuția numerică a populației pe suprafața județului, condiționată de factori istorici, sociali, economici și naturali, s-a schimbat de la o etapă la alta, în sensul creșterii densității de la 41,1 locuitori/ km pătrat în 1930, la 46,5 locuitori/ km pătrat în 1956 și la 62,5 locuitori/ km pătrat în 1996. În anul 2000, din cauza descreșterii numărului populației se observă o ușoară scădere a densității populației la 62,1 locuitori/ km pătrat.

La sfârșitul anului 2000, resursele de muncă ale județului erau de 142,0 mii persoane. Rata de activitate a resurselor de muncă era de 71,4%.

Rata nupțialității a fost în anul 2000 de 5,2 căsătorii la 1000 locuitori, iar rata divorția-

lității de 1,29 divorțuri la 1000 locuitori (față de 1,6% la nivel național).

După starea civilă, 43,5% din populația județului este necăsătorită, 47,9% căsătorită, 6,6% văduvi și văduve și 1,9% divorțați. De remarcat faptul că numărul femeilor văduve este de 4,5 ori mai mare decât cel al bărbaților văduvi, iar cel al femeilor divorțate de 1,6 ori mai mare decât al bărbaților divorțați.

Din cele 55.624 nuclee familiale complete existente în județul Covasna, la recensământul din 1992, un procent de 95,1% erau nuclee omogene sub aspect etnic - soții având aceeași naționalitate - iar un număr de 2.724 nuclee, respectiv 4,9% din totalul nucleelor complete aveau soți aparținând de naționalități diferite, constituind familii etnic mixte (Rain L., 2000).

Se poate remarca faptul că principalii indicatori demografici caracteristici județului Covasna au valori apropiate de media pe țară. O situație asemănătoare se constată și privind numărul copiilor abandonați și a celor instituționalizați.

3.2 Dimensiuni ale abandonului în județul Covasna

Pentru a cunoaște principalele dimensiuni ale abandonului în județul Covasna, am reconstituit șirul informațiilor statistice existent la Direcția Județeană pentru Protecția Drepturilor Copilului (DJPCD) în perioada august 1999 (data înființării instituției menționate) - septembrie 2002. (Tabel nr.10).

Din datele prezentate rezultă următoarele aspecte concrete ale fenomenului abandonului în județul Covasna în perioada 1999-2002.

În perioada analizată, numărul copiilor abandonați a crescut de la 728 în decembrie 1999 la 868 în septembrie 2002; în decembrie 1999, din totalul copiilor abandonați 60% erau internați în centre de plasament, 24% erau integrați la rude până la gradul IV, 10% erau integrați la asistent maternal, iar 6% erau integrați în familie sau încredințați în vederea adopției; în septembrie 2002, din totalul copiilor abandonați 45% erau internați în centre de plasament, 33% erau integrați la rude până la gradul IV, 15% erau integrați la asistent maternal, iar 7% erau integrați în familie sau încredințați în vederea adopției.

Deși numărul copiilor abandonați a crescut, ponderea celor instituționalizați a scăzut de la 60% în 1999 la 45% în 2002, timp în care ponderea celor integrați la asistent maternal a cres-

cut de la 24% în 1999 la 33% în 2002. De asemenea a crescut și ponderea celor integrați în familie sau încredințați în vederea adopției de la 10% la 15%.

Urmărind evoluția numărului de copii internați în centre de plasament din județul Covasna, în perioada 1999-2002 (graficul nr. I) se observă că numărul acestora a fost de 433 în decembrie 1999, scăzând la 405 în decembrie 2000, apoi la 365 în 2001, pentru ca în septembrie 2002 să ajungă la 378. Deși diferența nu este spectaculoasă, totuși în perioada analizată se observă scăderea continuă a numărului copiilor instituționalizați în centrele de plasament din județ (grafic 00).

În această perioadă, asistenții sociali din cadrul D.J.P.D.C. Covasna au finalizat dosarele pentru obținerea declarațiilor judecătorești pentru copii abandonați, după cum urmează: 1999 - 70; 2000 - 17; 2001 - 20; 2002 - 17.

Fostele case de copii au fost transformate în centre de plasament și case familiale. Rețeaua instituțiilor de ocrotire cuprinde și Centrul de Plasament în Regim de Urgență Maternal.

3.3 Centrul de Plasament în Regim de Urgență Maternal, Sf. Gheorghe

Centrul de Primire în Regim de Urgență Maternal se află în subordinea Direcției Județene pentru Protecția Drepturilor Copilului - Covasna din 1998, dată la care își are începuturile acest centru. Instituția funcționează în cadrul unui cămin social de opt etaje, centrul ocupând întreg etajul cinci. În acest cămin social există și locuințe sociale și adăposturi de noapte pentru persoane fără domiciliu, dar este o locație insalubră, fără apă caldă și încălzire termică și cu defecțiuni la energia electrică, fapt ce îngreunează și funcționarea adecvată a centrului. De asemenea, o influență negativă o are amplasarea instituției într-un cartier periferic al orașului, unde locuitorii sunt în mare măsură de etnie romă.

Centrul a fost înființat cu scopul sprijinirii și îngrijirii copiilor defavorizați în situații de criză. Menirea acestuia este găzduirea acestor copii, uneori împreună cu mamele lor, până la soluționarea problemei pentru care au fost internați.

Centrul este compartimentat în felul următor: biroul directorului, patru camere unde dorm copiii și patru camere pentru centrul maternal, magazia, bucătăria, două băi și un club unde copiii desfășoară diferite activități

educativ - recreative. Capacitatea de cazare și masă a centrului este de 35 de locuri. Copiii instituționalizați în centru au vârste cuprinse între 1 an și 18 ani. Nu există discriminări (sex, naționalitate, confesiune) la internarea copiilor în centru. În funcție de vârsta copiilor aceștia urmează grădinițele și școlile din apropiere.

Deși amplasat la periferia orașului, centrul se prezintă în măsura posibilităților extrem de reduse pe care le are la nivel de spațiu, bine amenajat, cu mobilier modern și funcțional. Dotarea din punct de vedere logistic este destul de modestă, existând un calculator și un telefon. Finanțarea centrului vine din partea D.J.P.D.C. și foarte rar din partea unor fundații.

Personalul este format din director, asistent social, cinci îngrijitoare, bucătăreasă, o infirmieră și un instructor-educator. Directorul, asistentul social, și instructorul-educator au absolvit facultatea de asistență socială iar pregătirea celorlalți angajați este de nivel mediu.

Având în vedere specificul instituției, faptul că prin centru trec copii de vârste, sexe, naționalități și confesiuni diferite proveniți atât din maternități cât și din propriile familii, am întreprins o cercetare pentru surprinderea unor aspecte comune cât și a diferențelor dintre copiii abandonați la naștere și cei instituționalizați la diferite vârste.

3.4 Aspecte privind diferențele dintre copiii abandonați la naștere și cei instituționalizați la diferite vârste

Cercetarea de față și-a propus să studieze diferențele de ordin cognitiv, afectiv și fizic existente între copiii abandonați la naștere, în maternități, și copiii instituționalizați la anumite vârste (ne referim aici la copiii care s-au născut și au fost crescuți de propriile familii până la o anumită vârstă, după care, din anumite motive, au fost abandonați). În acest sens am lucrat cu două grupuri de copii evidențiind diferențele dintre copiii care nu au cunoscut niciodată ce înseamnă apartenența față de o familie, de copii care au trăit, pentru o perioadă mai scurtă sau mai lungă, în interiorul unei familii.

Cercetarea s-a desfășurat la "Centrul de plasament în regim de urgență maternal" din orașul Sfântu Gheorghe, instituție aflată în subordinea Direcției Județene pentru Protecția Copilului Covasna.

Investigarea s-a realizat pe parcursul a 8 luni, timp în care pentru obținerea informațiilor am utilizat analiza documentelor prezente în instituție, intervenția avută pe fiecare din cazurile analizate, cât și folosirea metodei observației, a interviului liber și cel structurat. Din păcate, inexistența unor fișe cu profilul psihologic al copiilor, cu reliefaarea unor date privind coeficientul de inteligență, dezvoltarea anumitor capacități senzorio-motorii, gradul de dezvoltare al capacităților de comunicare și inter-relaționare în cadrul unui grup etc., fac ca cercetarea să aibă anumite carențe și limite.

a1. Obiectivele cercetării

Obiectivul principal al cercetării a constat în evidențierea diferențelor majore existente între copiii abandonați la naștere și cei instituționalizați mai târziu. Pentru atingerea acestui obiectiv a fost necesară îndeplinirea unor obiective secundare, cum ar fi:

- studierea consecințelor deprivării de mamă
- surprinderea unor caracteristici comune ale copiilor instituționalizați
- relevarea unor aspecte ce comportă procesul de integrare în instituție
- analiza relației și comunicării copiilor cu persoane din interiorul și exteriorul instituției (gradul de afectivitate, cooperarea, spiritul de inițiativă, etc.)

În urma analizei celor două grupuri de copii, și cu ocazia cercetării noastre, dorim să constatăm diferențele dintre majoritatea copiilor abandonați la naștere din punct de vedere intelectual, fizic și afectiv, și copiii care au trăit într-o familie fie ea și dezorganizată.

a2. Ipotezele cercetării

Viața în instituțiile de protecție a copiilor este mai puțin benefică pentru orice copil decât într-un mediu familial fie el și dezorganizat;

Instituționalizarea pe o perioadă mai lungă scade șansele unui copil de a se reintegra în societate.

b. Strategia Cercetării

Pentru a evidenția diferențele existente între copiii abandonați la naștere și cei instituționalizați într-o anumită perioadă a vieții lor, am încercat să facem o comparație între cele două categorii de copii, cercetarea desfășurându-se în acest sens în două faze:

Prima fază a constat în alegerea unui eșantion de copii care au fost abandonati la naștere în maternități și care au fost nevoiți să trăiască toată viața în case de copii sau alte instituții de protecție a copilului.

A doua fază a constat în alegerea unui eșantion de copii care au trăit o perioadă de timp în familie, dar care, datorită unor împrejurări ajung să fie instituționalizați la diferite vârste.

c. Prezentarea eșantioanelor

Primul lot cuprinde 15 copii instituționalizați încă de la naștere în diferite case de copii dar care au ajuns la un moment dat în "Centrul de Plasament în Regim de Urgență Maternal", Sfântu Gheorghe, având vârsta cuprinsă între 10 și 16 ani. Condiția esențială în selectarea acestui lot a fost faptul că acești copii nu și-au cunoscut niciodată părinții, fără să existe nici o legătură cu familia de proveniență. Deși unii dintre subiecții din acest lot au fost plasați la diferiți asistenți maternali, majoritatea lor nu s-au putut adapta în cadrul unei familii și s-au întors în centru.

Al doilea lot cuprinde 15 copii instituționalizați tot în cadrul acestui centru, care au vârste cuprinse între 10 și 17 ani, dar care au trăit o perioadă mai scurtă sau mai lungă de timp în familia naturală, cunoscând astfel ceea ce este un mediu familial, cu toate implicațiile acestuia. Cu toate că majoritatea copiilor provin din familii dezorganizate, aceștia sunt familiarizați cu conceptele de mamă și tată, însușindu-și astfel normele elementare de conduită familială și socială.

d. Instrumentele și metodele utilizate

Dintre metodele utilizate în practica muncii de asistență socială, am utilizat în cercetarea pe care am întreprins-o chestionarul, interviul liber, observația și analiza datelor cuprinse în documente.

În demersul nostru am încercat să culegem cât mai multe date despre copiii avuți în vedere, câteva informații existente în fiecare dosar despre mama copilului, cât și cele privind măsura în care s-a integrat copilul în centru, relațiile copilului cu personalul instituției dar și cu profesorii acestuia, comportamentul în centru și în societate, dar și despre efectele instituționalizării și consecințele deprivării de mamă. Metodele utilizate pentru culegerea

datelor sunt aceleași pentru ambele eșantioane, subliniind astfel originalitatea și veridicitatea datelor culese.

Chestionarul a constituit principala metodă de cercetare. Acesta cuprinde 17 itemi. Chestionarul a fost aplicat instructorului de specialitate de la Centrul de plasament, dorind astfel să se obțină nu numai informații standard pe care le putem găsi în ancheta socială, ci și date privind comportamentul copiilor, interrelaționarea cu ceilalți și, de asemenea, evidențierea efectelor deprivării de mamă. Datorită faptului că instructorul de specialitate chestionat are studii superioare în domeniu, am considerat că datele furnizate de acesta sunt relevante și pot constitui o bază solidă în demersul pe care l-am întreprins. Întrebările din chestionar au fost de tip închis, încercându-se astfel obținerea unor date cât mai relevante.

Prin specificul conținutului său, interviul completează datele obținute din chestionar prin relația personală avută cu clientul. Folosind această metodă am obținut date importante de la următoarele surse: copilul în cauză, colegii acestuia, directorul și personalul centrului de plasament, învățătorii sau profesorii acestuia, medicii care l-au tratat și în anumite situații de la organele de ordine. Datele obținute pe această cale relevă atitudinea copilului față de anumite valori, credințele și sentimentele pe care le trăiește, spiritul de inițiativă și deschiderea față de ceilalți, gradul de responsabilitate și seriozitate cu care se implică în anumite sarcini, atitudinea față de școală și societate în general, etc.

Metoda observației este un instrument indispensabil, venind să completeze vizual datele obținute prin intermediul interviului. Am utilizat metoda observației pe parcursul tuturor etapelor de cercetare, completând astfel lacunele lăsate de celelalte metode. Folosind această metodă am observat comportamentul copiilor în centru și în societate, gradul de interacțiune cu ceilalți, implicarea în diferite sarcini, limbajul folosit, etc.

Analiza documentelor a constituit un pas esențial în culegerea de informații referitoare la subiecții din cele două eșantioane. Fiecare copil aflat într-un centru de plasament are în cadrul acestuia un dosar cuprinzând mai multe documente ce contin date importante despre istoria vieții lui. În acest dosar se găsesc: certificatul de naștere în original al copilului, anchete sociale cuprinzând atât situația care a dus la instituționalizare, hotărârea sau

hotărârile de instituționalizare, evaluări medicale, precum și alte acte (certIFICATE de deces sau hotărâri de divorț ale părinților, etc.). La documentele pe care le găsim în centrul de plasament am mai putea adăuga și cele prezente în alte instituții (spitale, poliție, primării, etc.). Activitatea de cercetare pe care am întreprins-o de-a lungul celor 8 luni a fost îngreunată de lipsa unor elemente care pot furniza și ele, la rândul lor, informații esențiale. Mă refer aici la lipsa din dosar a evaluării psiho-comportamentale (evaluare care furnizează date importante legate de dezvoltarea intelectuală, fizică și motorie a copilului, gradul de adaptare în centru, prezența anumitor complexe, reacția la anumiți stimuli, comportamentul în grup, etc.), precum și lipsa unui registru în care să se consemneze vizitele pe care le-a primit copilul și contactele acestuia cu familia naturală sau extinsă.

e. Analiza și interpretarea datelor

În analiza și interpretarea datelor am luat în considerare în principal datele obținute prin metoda chestionarului și cele la care am ajuns cu ajutorul celorlalte instrumente utilizate în cercetarea de față.

Datorită obiectivului acestei lucrări, voi prezenta situația la nivelul celor două eșantioane, structurată pe indicatorii reprezentativi în vederea evidențierii diferențelor dintre cele două loturi.

După cum se observă în graficul nr. 1, la nivelul celor două loturi diferențele sunt evidente. Vârsta mamelor din primul eșantion este sub 30 de ani, predominantă fiind grupa mamelor cu vârsta cuprinsă între 16 și 18 ani, iar în cel de-al doilea eșantion vârsta lor începe de la 18 ani și continuă după 35 de ani, grupa cea mai numeroasă fiind cea a mamelor cu vârsta între 18 și 30 de ani.

Putem concluziona faptul că majoritatea mamelor din primul eșantion, datorită vârstei fragede și a lipsei de experiență, își abandonează copilul de la naștere, iar femeile din cel de-al doilea eșantion își abandonează copilul datorită unor factori independenți de ele cum ar fi situația socio-economică sau situații de criză și urgență, precum și datorită stărilor conflictuale din familie (grafic 01).

Majoritatea copiilor abandonați la naștere provin din familii de naționalitate romă, cunoscut fiind faptul că în aceste familii riscul de abandon este mai mare. După cum se poate

observa, din graficul nr. 2, pe aceste două eșantioane, cetățenii de etnie romă nu își abandonează copiii la vârste mai mari. O explicație o constituie faptul că majoritatea trăiesc de pe urma alocației de stat pentru copii. Copiii din al doilea eșantion provin din familii de naționalitate maghiară și un procentaj mai mic din familii de naționalitate română. Menționăm că la recensământul populației din anul 2002, structura etnică a populației din județul Covasna a fost următoarea: 23,2 % români, 73,8 % maghiari, 3 % romi și alte naționalități (grafic 02).

În ceea ce privește starea civilă a mamei, se observă faptul că cele mai multe abandonuri la naștere apar în cazul familiilor cu copii ce rezultă dintr-o relație de concubinaj. Abandonul la naștere este așadar în principal, apanajul familiei dezorganizate (graficul nr. 3). În cel de-al doilea eșantion, diferențele sunt minime, relevând faptul că familia care nu are o siguranță (divorț, separare) este predispusă la situații de risc pentru copiii din familie.

Educația mamei reprezintă un indicator important în ceea ce privește modelul educațional în familie. Se remarcă ponderea destul de mare a mamelor fără studii în ambele eșantioane. Diferențele majore apar, așa cum se poate observa din graficul nr. 4, între mamele cu studii primare și cele cu studii profesionale/liceale. În primul caz, acestea își abandonează copilul la naștere în totalitatea cazurilor, iar în cel de-al doilea caz mamele își abandonează copilul la diferite vârste. În cadrul celui de al doilea eșantion se observă faptul că sarcina este dorită, însă pe parcursul vieții, datorită problemelor de ordin socio-economic și material, mamele ajung să își abandoneze copii chiar dacă au studii diferite.

Locul din care copilul a fost instituționalizat ne oferă un plus de informație în ceea ce privește situația copilului și, de asemenea, ne oferă ponderea mare a copiilor care sunt abandonați. Din graficul nr. 5 putem observa faptul că, copiii din primul eșantion provin numai din spital sau maternitate, iar cel de-al doilea eșantion ne arată ponderea copiilor proveniți atât din familie cât și de la asistent maternal sau încredințați la rude. Venirea copiilor de la asistenți maternali sau de la rude s-a datorat faptului că nu s-au putut acomoda cu familiile respective.

Situația juridică a copilului este redată în graficul nr. 6. Primul eșantion ne arată faptul că toți copiii au fost declarați judecătorește aban-

donăți, iar în cel de-al doilea eșantion se observă o diferență în ceea ce privește numărul de copii recunoscuți de către tată și cei cu părinte în detenție.

În ceea ce privește starea de sănătate a copiilor nu se observă diferențe foarte mari, aceștia fiind în marea lor majoritate sănătoși. Se observă un mic procent al copiilor cu handicap (de gradul III) în primul eșantion (graficul nr. 7).

În urma analizei răspunsurilor la întrebarea referitoare "*În ce măsură s-a integrat copilul în centrul de plasament*", (graficul nr. 8) se poate observa clar că majoritatea copiilor din primul eșantion se adaptează mai repede, fiind obișnuiți cu viața din instituțiile de ocrotire a copilului. În ceea ce privește cel de-al doilea eșantion, copii se integrează mai greu datorită faptului că nu sunt obișnuiți cu acest mediu, le este străin și total neprimitor. Din răspunsurile primite rezultă că, aceștia din urmă se integrează greu și datorită faptului că le sunt familiare conceptele de "*mamă*" și "*acasă*", care le trezesc anumite sentimente contradictorii cu ceea ce văd și trăiesc în centru.

Din punct de vedere al relației copilului cu personalul instituției, după părerea celor chestionați și intervievați, se poate aprecia (graficul nr. 9) faptul că majoritatea copiilor din primul eșantion sunt ascultători și cooperanți fiind familiarizați cu atmosfera din centre, necunoscând alt ambient, în comparație cu subiecții din eșantionul al doilea, care datorită noutății și necunoscutului pe care îl aduce în viața lor centrul de plasament, sunt ostili, neascultători, trecând printr-o perioadă de confuzie. Obișnuiți să asculte de "*mama*" și "*tata*", ei trec printr-o perioadă dificilă neștiind în cine să aibă încredere și cine este într-adevăr prietenul lor, reacționând uneori violent.

Relația fiecărui copil în parte, cu ceilalți copii din instituție, este redată de răspunsul la întrebarea "*Care este relația copilului cu copiii din instituție?*" (graficul nr. 10). După cum se poate observa, deși există unele diferențe majore între cele două eșantioane, copiii reușesc să se înțeleagă și să coopereze pe perioada conviețuirii în centru. Cazurile de relație tensionată apar datorită faptului că există unele divergențe de opinie, diferențe în gândire și valorile la care aderă.

Analizând graficul nr. 11 se poate observa faptul că majoritatea copiilor din primul eșantion întâmpină dificultăți în ceea ce privește activitatea școlară și au nevoie de un

ajutor mai substanțial, aceștia urmând o școală ajutătoare. Spre deosebire de aceștia, copiii din eșantionul al doilea frecventează o școală normală.

Cercetarea și-a propus să surprindă și unele aspecte ale relației copiilor de vârstă școlară cuprinși în cele două eșantioane cu profesorii lor. Pentru aceasta au fost intervievați profesorii cărora li s-a solicitat să răspundă la întrebarea "*Care este relația copilului cu profesorii din școala pe care o frecventează?*" (graficul nr. 12). Din răspunsurile primite în ceea ce privește această relație, se poate observa faptul că nu există diferențe majore între subiecții celor două eșantioane. Majoritatea copiilor au respect față de profesor și îl tratează ca atare. Astfel, copiii întrețin o relație cordială cu profesorii lor, existând doar un mic procent al copiilor care au o relație tensionată cu profesorii.

Atât prin chestionar, cât și prin interviurile avute cu profesorii cât și cu majoritatea copiilor în cauză am solicitat părerea despre relația copilului cu ceilalți elevi din școală.

Din răspunsurile primite au fost surprinse câteva aspecte ale acestei relații.

Așadar, aceasta este mai deficitară la copiii abandonati la naștere. Aceștia au rareori relații foarte bune cu ceilalți colegi deoarece de multe ori nu găsesc puncte comune cu aceștia și nu se pot integra în grupul lor. În comparație cu aceștia, majoritatea copiilor din al doilea eșantion au o relație normală cu colegii lor, se integrează mai repede, înscriindu-se în sfera normală a relațiilor interumane (graficul nr. 13).

Analiza relațiilor interpersonale, cu diferite persoane apropiate (graficul nr. 14), așa cum rezultă în urma chestionarului aplicat, scoate în evidență alt element hotărâtor în analiza comparativă a subiecților celor două eșantioane: copiii abandonati la naștere sunt familiarizați cu viața din instituție și astfel găsesc de cele mai multe ori confidenți în personalul acestuia, considerându-i și mamă și tată. Sunt singurele persoane în care au încredere și care îi ajută când sunt în impas. Spre deosebire de aceștia, copiii din al doilea eșantion, în momentul instituționalizării trec printr-o perioadă confuză neștiind în cine să aibă încredere și asupra cărei persoane să-și canalizeze afectivitatea. Afectiunea discriminatorie față de personal, lipsa contactului vizual în relațiile cu cei apropiați, atitudinile autodestructive, furtul, minciuna în legătură cu lucruri evidente, lipsa controlului asupra impulsurilor proprii, dificultățile de învățare, modurile anormale de

hrănire, relațiile sociale slabe, întrebările fără sens, persistente, logoreea, comportamentul brutal - sunt, toate, simptome ale tulburărilor de atașament la copii și a lipsei de consecvență în viața lor.

Dezvoltarea psihică este un alt criteriu care evidențiază diferențele dintre subiecții celor două eșantioane. Având în spate un background lacunar, datorat în mare parte privării de mamă, încă de la naștere, după părerea instructorului, subiecții eșantionului întâi au unele carențe de ordin psihic și intelectual fiind mai puțin stăpâni pe emoțiile și impulsurile lor primare, și dovedind o mai slabă adaptare din punct de vedere intelectual (graficul nr. 15). Spre deosebire de aceștia, la copiii din al doilea eșantion se observă o pondere mai mare a copiilor cu un nivel de dezvoltare normal și mediu datorat în primul rând faptului că aceștia au fost abandonați după vârsta de trei ani. Conform multor teorii ale personalității, primii trei ani din viața omului sunt definitorii pentru întreaga lui personalitate, iar petrecerea lor alături de mamă constituie o bază solidă pentru dezvoltarea normală ca adulți, fapt rezultat și din cercetarea noastră.

Viața în instituție precum și regulile pe care aceasta le impune, generează la copilul instituționalizat anumite sentimente de inferioritate, slăbindu-i capacitatea de adaptare în mediul social. După aprecierea instructorului chestionat, prin specificul ei, instituția de ocrotire a copilului înlesnește apariția complexului de instituționalizare. Măsura în care acest complex este prezent în personalitatea copilului se corelează și cu vârsta la care copilul a fost abandonat. Din datele prezentate în graficul nr. 16, se poate aprecia că majoritatea copiilor abandonați la naștere, cuprinși în cercetare, deși au și ei acest complex, nu sunt marcați definitoriu de acesta, deoarece instituția este familia lor, este universul lor, singurul loc unde se simt în siguranță. Acești copii nu cunosc legile familiei și nu sunt capabili să înțeleagă anumite relații care apar între membrii familiei. Având avantajul anilor petrecuți în familie, subiecții celui de-al doilea eșantion dezvoltă un complex mai mare al instituționalizării datorită noutății pe care o aduce viața în instituție. Aceștia nu se identifică cu instituția, din care de multe ori fug și nu se mai întorc, preferând libertatea pe care le-o oferă viața în stradă.

Consecințele deprivării de mamă, pentru subiecții din cele două eșantioane, sunt redete

în graficul nr. 17. Și în cazul Centrului de Plasament în Regim de Urgență Maternal din Sf. Gheorghe, conform opiniei instructorului, se poate constata faptul că, deși instituțiile de ocrotire a minorilor se străduiesc să ofere cele mai bune condiții pentru ca acești copii să beneficieze de condițiile unei vieți normale, acestea nu pot suplini absența mamei și nu pot înlătura efectele deprivării de mamă. Indiferent de statutul copilului, aceștia sunt în aceeași măsură afectați de lipsa figurii mamei din viața lor, și de căldura afectivă a cadrului familial.

Din analiza documentelor și din observația coparticipativă (în perioada efectuării cercetării am fost angajata centrului în calitate de asistent social) au mai rezultat și alte aspecte cu relevanță pentru cercetare.

O influență negativă asupra activității centrului o are amplasarea instituției într-un cartier periferic, locuit în mare măsură de populație de etnie rromă și alte categorii de persoane marginalizate. Centrul este situat într-un bloc de locuințe sociale și adăposturi de noapte pentru persoane fără domiciliu, locație insalubră și cu numeroase defecțiuni la instalațiile sanitare, încălzire termică, alimentare cu energie electrică și apă caldă.

Încă de la înființarea sa, centrul nu a beneficiat de un management corespunzător, cauzat de lipsa specialiștilor din domeniul asistenței sociale. Lipsa unei salarizări corespunzătoare și a unei motivații profunde, face ca majoritatea personalului centrului să aibă o comportare dezinteresată și neadecvată față de copiii instituționalizați.

Aceste disfuncții au fost parțial corijate de inițierea unor activități menite să contribuie la îmbunătățirea confortului afectiv a copiilor din centru. Dintre acestea menționăm: organizarea serbării pomului de Crăciun, sărbătorirea zilelor onomastice și de naștere, participarea copiilor la spectacole, excursii și slujbe religioase.

f. Concluzii

În urma analizei și interpretării datelor culese cu ocazia studierii celor două eșantioane, se pot desprinde câteva concluzii privitoare la diferențele existente între copiii abandonați la naștere și cei abandonați la diferite vârste:

Comparația celor două eșantioane relevă diferențe majore între cele două grupuri, diferențe care confirmă ipoteza noastră, conform

căreia abandonul la naștere afectează într-o măsură mai însemnată viața psihică și afectivă a copilului.

Deși instituțiile de ocrotire a copiilor sunt dotate cu tot ceea ce este necesar pentru o bună dezvoltare a lor, există o multitudine de factori (ex: lipsa familiei) care acționează în mod negativ asupra copilului, provocându-i diferite complexe.

Viața unui copil într-un mediu familial chiar și în familii cu probleme este de preferat față de viața în orice instituție de protecție a copiilor. În urma analizei datelor, se pot observa efectele și consecințele negative pe care le are asupra copilului deprivarea de mamă.

Calitatea managementului unei instituții de ocrotire a copilului, împreună cu munca specialiștilor în domeniul asistenței sociale, pot influența în mod pozitiv calitatea vieții în instituție.

Buna funcționare a unei instituții de ocrotire a copilului este condiționată și de locul amplasării acesteia în cadrul unei localități.

Instituționalizarea pe o perioadă mai lungă a unui copil scade șansele acestuia de a se mai reintegra în societate fără probleme majore de adaptare.

Un efect benefic asupra socializării copiilor instituționalizați îl au implementarea unor proiecte educative, comunitare și culturale specifice.

Cercetarea a relevat impunerea unei schimbări acute a nivelului de pregătire a personalului din astfel de instituții, crearea unor programe eficiente care să implice mai mult personalitatea acestor copii în vederea diminuării complexului de instituționalizare.

Totodată a fost evidențiată necesitatea gășirii unor soluții viabile care să rezolve problema instituționalizării, cu participarea tuturor specialiștilor în domeniu.

Autoritățile statului responsabile la nivelul asistenței sociale ar trebui să sprijine mama încă de la nașterea copilului, oferindu-i alternative pentru protejarea familiei sale.

Note

1. ALEXANDRESCU, GABRIELA, PĂUNESCU, GEORGETA, (2001), *Ghid de bune practici pentru prevenirea abuzului asupra copilului*, București, Salvați copiii

2. ALEXIU, TEODOR, MIRCEA (1999), *Contribuții la studierea profilului social al părinților care își încredințează copiii ocrotirii de tip instituțional*, în *Revista de cercetări sociale*, nr.1-2/1999

3. Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopție, (2002), *Abandonul trebuie abandonat*, București;

4. BOCANCEA, CRISTIAN, NEAMTU, GEORGE, (1999), *Elemente de Asistență Socială*, Iași, Editura Polirom

5. COOPER, DAVID, BALL, DAVID, (1993), *Abuzul asupra copilului*, București, Editura Alternative

6. *Dicționarul limbii române moderne*, (1995), București, Editura Academici, Apud, DUMITRANA, MAGDALENA, 1998, *Copilul Instituționalizat*, București Editura Didactică și Pedagogică, R.A.

7. DRĂGOI, CĂLIN, (1981), *Optimizarea procesului instructiv-educativ în casele de copii*, București, Editura Didactică și Pedagogică

8. DUMITRANA, MAGDALENA, (1998), *Copilul instituționalizat*, București, Editura Didactică și Pedagogică, R.A.,

9. GEORGESCU, ALEXANDRA, (2002), *Instituționalizarea are efecte severe și de durată asupra copiilor*, în *Copii de azi sunt părinții de mâine*, nr. 11/2002;

10. H.G. nr. 829/2002, *Planul Național Anti-sărăcie și Promovare a Incluziunii Sociale*, în *Revista de Asistență Socială*, nr. 3/2002;

11. ILIE, CONSTANTIN, (2002), *Abandonul de la parental la social și perspective profilactice*, în *Copii de azi sunt părinții de mâine*, nr. 11/2002

12. IONESCU, ȘERBAN, (2001), *Copilul maltratat. Evaluare, prevenire, intervenție*, București, Fundația Internațională pentru Copil și Familie;

13. Institut Național de Statistică, *România 2000. Profile regionale*, (2002), București;

14. *Județele și orașele României în cifre și fapte*, (1995), vol. 2, București;

15. Legea nr. 47/1993, în *Monitorul Oficial*, nr. 153 din 8 iulie 1993;

16. MACAVEI, ELENA, (1989), *Familia și casa de copii*, București, Editura Litera;

17. MĂNOIU FLORICA, EPUREANU VIORICA, (1994), *Asistența socială în România*, București, Editura All

18. MIHĂILESCU, IOAN, (2000), *Un deceniu de tranziție. Situația copilului și a familiei în România*, București, Unicef

19. MUNTEANU ANA, (2002), *Abandonul ca politică și suferință*, în *Copii de azi sunt părinții de mâine*, nr. 11/2002

20. PILOS, LOTY, (2002), *Consecințe ale abandonului asupra dezvoltării personalității la copilul instituționalizat*, în *Copii de azi sunt părinții de mâine*, nr. 11/2002;

21. *Planul global de prevenire/absorbție a sărăciei și promovare a incluziunii sociale*, în *Revista de Asistență Socială*, nr. 3 / 2002

22. POROI, A. (1975), *Manuel alphabetique de psychiatrie*, Paris. PUF, Apud, DUMITRANA, MAGDALENA, (1998), *Copilul instituționalizat. Fătura Didactică și Pedagogică*, R.A., București

23. RĂCOLTA, A., (1998), *Evoluția principalilor indicatori demografici ai județului Covasna*, mms, Sfântu Gheorghe

24. RAIN, IULY, (2000), *Familia etnică mixtă. Județul Covasna*, Sfântu Gheorghe, Editura Arcus

25. ROTH, MARIA, (2000). *Protecția copiilor împotriva abuzurilor, între tradiție și inovație*, în *Un deceniu de tranziție. Situația copilului și a familiei în România*, București, UNICEF;

26. ROTH, MARIA, (2000), *Condiția copilului în familie. Amploarea fenomenelor de abuz și neglijare*, în *Asistența Socială în Marea Britanie și România*, București, UNICEF;

27. ROTH, MARIA, (2001), *Protecția copilului, Suport de curs pentru anul III*, Asistență Socială, Cluj Napoca;

28. ROTH, MARIA, (2002), *Interviu cu Conf. Dr. Maria Roth, de la Universitatea Babeș-Bolyai, din Cluj Napoca*, în *Copii de azi sunt părinții de mâine*, nr. 11/2002;

29. SIMIGIU, AURORA, PĂVALACHE-ILIE, MARILENA, (2002), *Cauzele erotizării precoce la copilul instituționalizat*,

în *Copii de azi sunt părinții de mâine*, nr. 11/2002;

30. SMITH, CAROLE, (1993), *Adopție și Plasament familial. Cum și de ce?*, București, Editura Alternative;

31. SZARZ, KATALIN, SANDOR, ATILLA, (2001), *Probleme legale privind ocrotirea copilului*, Broșură editată de Asociația PRO NOBIS, Sfântu Gheorghe;

32. TRIF, LIVIA, (2002), *Orice copil este îndreptățit la o familie proprie*, în *Copii de azi sunt părinții de mâine*, nr. 11/2002;

33. ZAMFIR ELENA, ZAMFIR, CĂTĂLIN, (1995), *Politici sociale. România în context European*, București, Editura Alternative.

Abstract

Aspects of abandonment issue and of the institutionalised child in Covasna county

The study presents two chapters of the licence work with the same title presented at the graduation of the Sociology and Social Assistance Faculty within the "Babeș-Bolyai" in Cluj-Napoca, in June 2003 session, scientific leader Maria Roth.

After pointing out the importance of the theme, there are presented the evolution in time of the abandonment and some dimensions of the phenomenon in Romania and in some European countries.

Further on there are presented some particular aspects of the abandonment in Covasna county, respective the conclusions referred to the differences between the abandoned children at birth and the institutionalised ones at different ages, conclusions resulted in a research carried out on two samples of children within the Emergency Maternal Centre in Sf. Gheorghe.

Ioana Lăcătușu

Tabel nr.1

Proporția copiilor abandonați și a numărului de nașteri în câteva țări foste comuniste din Europa de est (comparație 1994 / 1989)

Țara	Proporția copiilor abandonați (%)	Proporția numărului de nașteri (%)
Bulgaria	110,3	74
România	108,9	67,7
Polonia	102,5	84,5
Rusia	100,4	64,4
Slovacia	95,9	81
Republica Cehă	91,1	83,9
Ucraina	90,2	74,1
Ungaria	78,4	96,6

Sursa: (Ionescu, Ș., 2001)

Tabel nr. 2

Numărul copiilor internați în leagăne și case de copii între anii 1989-1994

Anul	Nr. De copii în leagăne și case de copii
1989	40500
1990	37240
1991	34112
1992	39000
1993	39188
1994	41986

Sursa: Zamfir, E., Zamfir, C., 1996

Tabel nr. 3

Coeficienți ai mișcării naturale a populației din Transilvania, 1966 – 1985
(la 1000 de locuitori, media anuală)

Județul	1966 – 1976			1977 – 1985		
	Spor Natural	Născuți Vii	Mortali tate	Spor Natural	Născuți Vii	Mortali tate
Covasna	10,7	20,8	10,1	9,1	19,5	10,4
Transilvania	9,2	19,4	10,2	5,7	16,4	10,7
Media pe Țară	11,4	20,8	9,4	7,0	17,1	10,1

Sursa Varga A., 1998

Tabel nr. 4
Sporul natural al populației județului Covasna între anii 1991-2002

Ani	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Născuți	2705	2613	2446	2359	2396	2482	2645	2508	2605	2676	2557
Decedați	2542	2686	2579	2671	2524	2745	2627	2586	2556	2405	2351
Total populație	238247	234511	234283	232951	232520	231872	231491	230992	230542	230537	230847
Sporul natural	163	-73	-133	-312	-128	-263	18	-78	49	271	206

Ani	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Procent născuți	11,4	11,1	10,4	10,1	10,3	10,7	11,4	10,9	11,3	11,6	11,1
Procent decedați	10,7	11,5	11,0	11,5	10,9	11,8	11,3	11,2	11,1	10,4	10,2

Sursa: Anuarul Direcției Județene de Statistică Covasna, 2002

Tabel nr. 5 Populația județului Covasna pe grupe mari de vârste

Grupe de Vârste	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2001 față de 1992
	Persoane										
0 –14 ani	56906	55124	52847	51052	49681	47460	46422	45526	44516	43343	-23,8
15 – 59 ani	141713	143090	143742	144820	145463	146663	146910	147241	147753	148921	+5,1
60 + ani	35892	36069	36362	36648	36728	37368	37660	37775	38268	38583	+7,5
Total	234511	234283	232951	232520	231872	231491	230992	230542	290537	230847	-1.6

Sursa: Anuarul Direcției Județene de Statistică Covasna, 2002

Tabel nr. 6
Căsătorii și rata brută de nupțialitate în anii 1966-1995
(căsătorii la 1.000/locuitori)

1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972
1462	1343	1404	1357	1318	1274	1325
8,1	7,6	7,8	7,5	7,1	6,8	7,0

1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
1384	1461	1594	1573	1761	2030	1883
7,3	7,6	8,2	8,0	8,8	11,6	9,0

1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
1744	1664	1682	1431	1506	1548	1535
8,2	7,7	7,6	6,4	6,7	6,8	6,7

1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
1618	1674	1651	1589	1496	1502	1289
7,0	7,2	7,0	6,7	6,3	6,4	5,5

1994	1995	1996
1271	1465	1261
5,5	6,3	5,4

Sursa: Rain, Lily, 2001

Tabel nr. 7
Raportul dintre sexe (număr femei la 100 bărbați) în județul Covasna
între anii 1990-2001

Anul	Grupa de vârstă								Total
	0 - 14	15 - 29	30 - 44	45 - 49	50 - 59	60 -69	70 - 79	80 +	
1990	95	105	92	93	99	118	134	149	101
2001	96	96	101	97	100	116	141	184	103

Sursa: Anuarul Direcției Județene de Statistică Covasna, 2002

Tabel nr. 8
Structura pe vârstă a populației județului Covasna,
în comparație cu cea la nivelul țării în anul 1992

	0 – 14 ANI		15-19 ani		60 și peste	
	Covasna	România	Covasna	România	Covasna	România
TOTAL	24,7	22,7	60,0	60,9	15,3	16,4
URBAN	26,3	24,3	63,3	64,1	10,4	11,6
RURAL	23,0	20,9	56,1	57,0	20,9	22,1

Sursa: Anuarul Direcției Județene de Statistică Covasna, 2002

Tabel nr. 9
Fertilitatea feminină pe grupe de vârstă în perioada 1990-2001 în județul Covasna
- născuți-vii la 1000 femei

Grupa de vârstă	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Total	60.2	46.8	45.2	53.4	40.0	40.3	41.2	43,3	40,9	42,4	43,4	41,4
15-19	62.2	52.9	45.6	59.4	39.1	36.3	42.6	41,6	38,3	40,3	39,2	37,8
20-24	157.5	121	116.4	129.6	99.6	101.2	95.9	98,6	88,5	90,8	96,7	84,3
25-29	95.6	79.4	80.5	88.8	76.2	72.5	77.4	83,3	85,9	86,4	84,0	83,1
30-34	50.4	31.9	27.2	32.9	27.2	32.3	30.4	35,2	34,3	38,4	40,0	41,1
35-39	19.2	12.3	15.2	13.3	10.7	10.6	9.6	10,5	10,5	13,2	14,5	14,3
40-44	5.4	3.4	3.2	3.6	2.8	3.4	3.3	2,7	3,0	2,0	2,9	3,2
45-49	0	0.3	0.2	0	0	0	0.3	-	-	0,2	0,2	0,0

Sursa: Anuarul Direcției Județene de Statistică Covasna, 2002

Tabel nr. 10
Numărul copiilor abandonați aflați în evidența DJPDC

1999	Incredințați la rude până la gradul IV	Integrați în familie	Incredințați la asistenți maternali	Încredințați în vederea adopției	Internați în centre de plasament
August	160	34	52	6	351
Septembrie	160	34	52	6	353
Octombrie	167	29	64	11	343
Noiembrie	176	34	72	12	332
Decembrie	177	33	72	13	433

Tabel nr. 10 (continuare)
Numărul copiilor abandonați aflați în evidența DJPDC

2000	Integrați la rude până la gradul IV	Integrați în familie	Integrați la asistenți maternali	Încredințați în vederea adopției	Internați în centre de plasament
Ianuarie	183	41	75	14	328
Februarie	140	40	78	17	322
Martie	199	40	79	15	315
Aprilie	206	38	76	10	320
Mai	209	40	76	10	290
Iunie	221	40	78	11	321
Iulie	225	39	81	11	325
August	227	40	83	12	462
Septembrie	231	42	90	14	405
Octombrie	233	41	101	15	407
Noiembrie	235	41	101	15	405
Decembrie	236	42	102	15	405

2001	Integrați la rude până la gradul IV	Integrați în familie	Integrați la asistenți maternali	Încredințați în vederea adopției	Internați în centre de plasament
Ianuarie	241	43	104	21	398
Februarie	241	43	104	21	384
Martie	247	43	106	22	385
Aprilie	248	45	106	19	372
Mai	246	46	107	2	372
Iunie	251	46	110	2	393
Iulie	254	46	115	3	390
August	260	47	118	6	390
Septembrie	260	47	118	5	389
Octombrie	269	50	120	7	360
Noiembrie	268	52	122	6	365
Decembrie	272	52	122	6	365

Tabel nr. 10 (continuare)
Numărul copiilor abandonați aflați în evidența DJPDC

2002	Integrați la rude până la gradul IV	Integrați în familie	Integrați la asistenți maternali	Încredințați în vederea adopției	Internați în centre de plasament
Ianuarie	272	52	130	4	375
Februarie	272	52	130	8	374
Martie	270	53	130	9	372
Aprilie	267	53	130	9	378
Mai	267	54	129	9	383
Iunie	274	52	145	11	372
Iulie	273	56	146	12	377
August	273	56	145	13	377
Septembrie	275	57	144	14	378

Sursa: DJPDC Covasna, arhiva curentă 1999-2002

